
Enskede egendom, närmaste granne till och angränsande Stockholms Stad på dess södra sida vid Skants tull, utgöres af 2 $\frac{1}{4}$ mantal af blandad natur, med en ägovidd af vid pass 1200 Tunland.

Det egna och i denna trakt ovanliga förhållande, att utmarken till dessa hemman till stor del bestod af en sandås med på båda sidor om densamma bildade vidsträckta kärr och mossar, föranledde redan i medlet af förra secklet betydliga odlingar. Genom dessa och genom dem, som skett i sednare tider, har den odlade jorden blifvit så utvidgad, att den för närvarande uppgår till det för 2 $\frac{1}{4}$ mantal ovanligt stora beloppet af nära 600 tunland. Af dessa 600 tunland äro under eget bruk något öfver 300 och återstoden är, dels genom äldre afhandlingar från hufvudgården för alltid abalienerad, dels i större och mindre lotter lagd till och utarrenderad tillsammans med aderton till egendomen lydande smärre gårdar eller Lägenheter. Utmarken, något öfver 600 tunland, består till en del af berg, gärdesbackar och beteshagar, men till största delen af vextlig skogsmark på den omnämde sandåsen, hvilken på sydöstra ändan af ägorne afplattas och bildar en för tallskogens vext tjenlig sandmo.

Vid mitt tillträde till Enskede hade denna egendom i nära fyratio år, med blott ett korrt afbrott, varit skött af mer eller mindre dåliga fogdar eller rättare, under förmyndares öfverinseende. Detta förhållande, jemte den då för tiden ännu rådande allmänna okunnighet uti och lik-

giltighet för landtbruk hade i sin mån inverkat på egendomen, visst icke till dess fördel.

Åbyggnaden var till största delen i dåligt skick, dels ändamålslost uppförd, dels betydligt förfallen. Många dels naturliga, dels genom Stockholms grannskap tillfälliga fördelar voro förbisedde och ej begagnade. Den ringa del af den åkerbara jorden som var i bruk, sköttes efter omständigheterna hjälpligt eller illa, återstoden låg till större delen ofrugtbar, såsom gammal mossslupen äng, skogbevuxna hagar eller sumpiga nästan otillgängliga kärr. Productionen, som efter hvad jag vill minnas, (anteckningar finnas nemligen ej sedan den tiden), i vanliga år utgjorde två till trehundra tunnor säd och lika många lass hö, uppgick det året jag tillträdde egendomen, som likväl var ett svårt missvextår, till endast 129 tunnor säd och 120 lass hö. Potates odlades då ej annorlunda än som trädgårdsvext. Antalet underhållna kreatur utgjorde vid pass 30 kor, 4 till 5 par oxar och för egendomens räkning 4 à 5 hästar.

Efter flerårigt experimenterande stadgades sluteligen den plan efter hvilken hushållningen vid Enskede skulle anordnas, och hvarefter den nu sedan flere år bedrifves, dess hufvudgrunder äro följande: De ägor, som af ålder varit anslagne till Lägenheterne, fortfara att vara utarrenderade, sedan likväl så mycket deraf blifvit lagt till hufvudgården, som behöfdes för dess inägars arondering; genom underhållet af stor ladugård och genom flitig hämtning af gödningsämnen från staden borde gödsselförrådet förökas, och är nu så stort, att det är möjligt till mer än vanlig proportion utsträcka odlingen af säd, potates och andra jordmattande men värdefulla jordbruksalster; för beredande af tillgång till det minst dyra foder för boskapen inrättades bränneriet, med affallet hvarifrån koladugården och oxarne halfva året hufvudsakligen födas; genom införande af efter jordens beskaffenhet och locala förhållan-

den afpassade circulationer på all den jord, som redan var under kultur, samt genom intagande i circulationerne af alla odlingsbara, till de gamla inägorne angränsande hagar och ängar, genom fältens planering, tegläggning och täckta dikens anläggning samt genom begagnande af de verksamaste och ändamålsenligaste kända åkerbruksredskap, eftersträfvades ett i möjligaste måtto intensift, eller på inskränkt local mycket producerande landtbruk; för beredande af utrymme för den betydligt tillökade arbetspersonalen, för dragare och de förökade produkterna utvidgas den förut bristfälliga och otillräckliga åbyggnaden medelst uppförande af nya boningshus, stallar, lador och källrar; vägar anläggas öfverallt der fältens indelning görå sådant af nöden, och för att underlätta rörelsen på och närmast omkring sjelfva gårdstomten blifva de der befintlige vägar stenlagde; ett sedan flera år tillbaka infördt fullständigt och noggrant landbruks-bokhålleri utöfvar nödig kontroll och redovisar för fördelar eller förluster af så väl större som mindre företag.